

Фенько Н. М.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Черепова Н. В.

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛІ ЖУРНАЛІСТИКИ РІШЕНЬ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР

У статті досліджується журналістика рішень як нова модель сучасної журналістики. Журналістика рішень виникла як відповідь на запити сучасного суспільства: збалансованість, об'єктивність та дієвість журналістських матеріалів. Світовий досвід показує її ефективність у розв'язанні низки проблем соціального, політичного, економічного, екологічного характеру тощо.

Об'єктом вивчення постають журналістські матеріали в кропивницьких онлайн-виданнях, що стали призерами конкурсу «Журналістика рішень – 2020» від Національної спілки журналістів України. Аналіз здійснювався за трьома критеріями: змістова відповідність, композиційна відповідність та реакція аудиторії. Під змістовою розуміється відповідність змісту публікації стандартам журналістики рішень; композиційна відповідність виявляється в дотриманні пропорції, історично встановленої у межах проекту “Solutions” (не більше третини тексту – проблема, дві третини – рішення); реакція аудиторії визначається за кількістю переглядів, кількістю та якістю коментарів.

Розглядаються особливості моделі журналістики рішень, яка вирізняється з-поміж типів конструктивної журналістики. З огляду на відмінності в ключовому аспекті (акцент на результаті вже застосованого рішення, а не лише на його пошуку) вважаємо за необхідне розглядати журналістику рішень як окрему модель журналістики, споріднену з конструктивною.

Актуалізовано переваги і недоліки моделі журналістики рішень. Перевагою постає дієвість, виражена у здатності справляти конкретний вплив на ряд важливих соціальних, політичних та економічних явищ. Певним недоліком бачиться складність впровадження журналістики рішень в умовах сучасного медійного ринку України.

Пропонується надалі вивчати та впроваджувати модель журналістики рішень, зокрема, для поліпшення якості матеріалів, орієнтованих на рішення.

Ключові слова: журналістика рішень, *Solution Journalism*, модель журналістики рішень, регіональні ЗМІ, журналістика рішень у регіональних ЗМІ.

Постановка проблеми. Журналістика рішень виступає потужним інструментом впливу на суспільство. Зокрема, для налагодження суспільного діалогу щодо проблемних ситуацій у таких аспектах його функціонування, як соціальне забезпечення, економіка, політика тощо. Журналістика рішень виявляє себе як належна відповідь на запити сучасного суспільства завдяки таким ознакам “solution story”, як об'єктивність, конструктивність та переконливість.

Дослідження досвіду впровадження моделі журналістики рішень в умовах українського медіаринку виявляє ряд проблем як глобального (ментального, соціального, політичного, економічного тощо), так і особистісного (психологічного, професійного, інтелектуального) характеру. Регіональні ЗМІ поступово засвоюють принципи журналістики рішень і демонструють цікаві кейси втілення цієї моделі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною базою концепції журналістики рішень можна вважати посібник “Solution Journalism Learning Lab, Basic toolkit course” [10], опублікований на сайті американської незалежної некомерційної організації “Solution Journalism Network”. Зазначений посібник доступний на сімнадцяти мовах, серед яких і російська (української немає). Викладений матеріал окреслює межі поняття «журналістика рішень» та надає практичні рекомендації щодо застосування концепції у форматах репортажу та сторітелінгу. Окрім зазначеного посібника, можна спиратися на статтю Т. Слотюк «Концепція моделі solutions journalism: конотація, функції, особливості функціонування» [7]. Ця публікація містить історію й означення моделі та огляд різноманітних прикладів її застосування. Ще одним джерелом можуть слугувати публіка-

ції таких журналістів-практиків, як Дж. Хотц [9], І. Матвіїшин [6] тощо. Однак в українському журналісткознавстві модель журналістики рішень досліджена недостатньо і постає перспективною темою для подальших наукових пошуків.

Постановка завдання. Дослідження та впровадження цієї моделі на українському медіаринку перебуває на початковому етапі. Маємо за необхідне вдатися до вивчення концепції журналістики рішень задля ефективного впровадження в регіональних онлайн-виданнях. Головне завдання цієї розвідки – вивчити особливості застосування концепції журналістики рішень, зокрема в регіональних ЗМІ.

Виклад основного матеріалу. Журналістика рішень (англ. “Solutions Journalism”) – це підхід до створення журналістських матеріалів, який базується на висвітленні наявних та об’єктивно досяжних способів подолання проблемної ситуації, а не на проблемі в ролі інформаційного приводу. Так звані “solution story” також повинні містити обґрунтування дієвості запропонованого рішення.

Деякі дослідники визначають цю модель як різновид конструктивної журналістики. Так, наприклад, К. Гілденстед (Данія) та К. Макінтайр (США), які спеціалізуються на вивченні конструктивної журналістики, виділяють чотири її типи: журналістика рішень, журналістика перспективи, журналістика миру та відновні наративи [7, с. 71].

Зауважимо, що журналістика рішень зосереджена на висвітленні конкретного дієвого способу розв’язання певної проблеми. У цьому вона відрізняється від інших названих моделей. Так, журналістика перспективи стосується прийдешнього: психічного представлення та оцінки можливого майбутнього. Журналістика миру фокусується на конфлікті, висвітленому з позиції способів його врегулювання, а також можливого прогресу, зумовленого цим конфліктом. Відновні наративи мають за головне історії подолання складних ситуацій, передовсім покликані мотивувати читача, що опинився в складних обставинах.

Відтак визначення “Solution Journalism” як різновиду конструктивної журналістики може мати місце, адже для обох моделей має значення спосіб розв’язання певної проблеми. Однак слід зауважити, що перша модель зосереджена на результаті, одержаному внаслідок застосування конкретних рішень, а друга – має за основу історію, засновану на соціальному конфлікті, та *пошук* рішення [7, с. 71].

На нашу думку, журналістика рішень вирізняється з-поміж типів конструктивної журналістики. З огляду на відмінності в ключовому аспекті

(акцент на результаті вже застосованого рішення, а не лише на його пошуку) вважаємо за необхідне розглядати журналістику рішень як окрему модель журналістики, споріднену з конструктивною.

“Solution Journalism Network” характеризує запропоновану модель таким чином: «Вона чітко та переконливо розповідає, як відповідати на соціальні проблеми. Вона у критичний та правдивий спосіб розслідує і пояснює, показує приклади людей, які працюють над розв’язанням проблем. Вона фокусується не лише на тому, що могло б спрацювати, але і як, і чому це може спрацювати або не спрацювати» [11].

У посібнику [10], опублікованому на офіційному сайті “Solution Journalism Network”, виокремлюють п’ять ознак журналістики рішень:

1. Матеріал глибоко досліджує відповідь на певну соціальну проблему.
2. У матеріалі не пропущено значущі деталі, які стосуються цієї відповіді.
3. Автор фокусується на результаті, конкретному рішенні, а не на мотивах, та наводить доступні докази результативності запропонованого; конструктивність.
4. Матеріал не лише надихає, але й пропонує корисні знання.
5. Автор інформує читачів про вразливі місця запропонованого рішення.

Також зазначено, що існує певна категорія публікацій, наближених до концепції журналістики рішень за зовнішньою подібністю, але відмінних за призначенням. Ознаками таких матеріалів є виняткова увага до одного героя чи організації, необ’єктивно висока оцінка користі запропонованого рішення, емоційні заклики до підтримки (зокрема, фінансової) певної ініціативи, втрата акценту на конкретному рішенні чи структурних соціальних проблемах тощо. Тому вважаємо за необхідне додати до переліку такі ознаки журналістики рішень:

6. Автор звертається до конкретних прикладів без акценту на суб’єктах дії.
7. Матеріал не демонструє особистої зацікавленості автора, або ця зацікавленість поступається об’єктивній користі запропонованого рішення; об’єктивність.

8. Акцент на конкретному рішенні чи структурній проблемі зберігається до кінця матеріалу.

Опрацювання наявного досвіду дозволяє виявити як переваги, так і недоліки моделі журналістики рішень. Перевагою виступає передусім дієвість, виражена у здатності впливати на ряд важливих соціальних, політичних та економічних

явищ. Також до переваг концепції журналістики рішень слід зарахувати високу якість кінцевого журналістського продукту та підвищення рівня журналістики загалом, значне залучення аудиторії, зокрема нової, довгостроковість досягнутого впливу тощо [12].

Вважаємо за необхідне окремо зауважити роль журналістики рішень у підтриманні та поліпшенні психологічного здоров'я аудиторії в умовах кризової ситуації [9].

Поруч із окресленими вище перевагами журналістика рішень має й певні недоліки, з-поміж яких найсуттєвішим вважаємо складність її впровадження в умовах сучасного медійного ринку України. Так, за словами засновниці видання «Куфер» Софії Дейчаківської, редакції «бракує кейсів» для створення матеріалів у межах концепції журналістики рішень та замало статистики, що могла б демонструвати актуальність певної проблеми для значної кількості читачів. Журналістка онлайн-видання «Новое время» Олександра Горчинська розповідає про складнощі із зануренням у тему та пошуком експертів [3].

Медіатренерка від Internews Ukraine Тетяна Матичак також говорить про інерцію мислення й теоретичні рішення та додає до проблем, з якими стикаються журналісти, намагання впровадити неадаптований досвід або вигадати рішення самотійно [4].

На території Кіровоградщини активно функціонують такі медіа, як регіональна філія Суспільного телебачення; загальноукраїнські («Україна-Центр» тощо) й регіональні («21 канал», «Кіровоградська правда», «Гречка» тощо) друковані та онлайн-видання. Матеріали, повністю або частково відповідні концепції журналістики рішень, найчастіше трапляються на Суспільному, адже його стандарти (об'єктивність, баланс думок, обговорення суспільно важливих питань тощо) мають багато спільного з тезами концепції. Приклад сюжету, наближеного до “solution story”, – «У Приютівській громаді протидіють коронавірусу» [8].

Друковані видання публікують матеріали, причетні до журналістики рішень, із меншою періодичністю. Притому спостерігається залежність між масштабом видання та кількістю подібних матеріалів. Так, на сторінках газети «Україна-Центр» публікації з ознаками “solution story” з'являються регулярно, щонайменше раз на декілька номерів. Такі видання, як «Первая городская», «Кіровоградська правда» та «Гречка», стали призерами конкурсу «Журналістика рішень – 2020», але цей формат не є постійним для них.

Для дослідження моделі журналістики рішень у регіональних онлайн-виданнях проаналізуємо публікації редакцій, що стали призерами згаданого вище конкурсу, як умовно ліпші актуальні зразки. Аналіз здійснювався за трьома критеріями: *змістова відповідність*, *композиційна відповідність* та *реакція аудиторії*. Під змістовою маємо на увазі відповідність змісту публікації стандартам журналістики рішень; композиційна відповідність виявляється в дотриманні пропорції, історично встановленої в рамках проекту “Solutions” (не більше третини тексту – проблема, дві третини – розв'язання); реакцію аудиторії визначаємо за кількістю переглядів, кількістю та якістю коментарів.

Публікація Людмили Макей «Проект-менеджерка, програмістка, євангелістка ІТ: хто вони, музи цифрових технологій Кіровоградщини?» [5] (видання – «Первая городская газета», «Утренний город») посіла третє місце у номінації «Сталий розвиток». За жанром це інтерв'ю. Його героїнями виступають три жінки, які працюють у сфері ІТ-технологій. Композиційну відповідність матеріалу оцінюємо як високу: проблемна частина становить менше третини кожної історії та тексту загалом. Змістова відповідність дотримана дещо гірше: 5 пунктів з 8-ми. Так, матеріал не містить глибокого дослідження відповіді на обрану соціальну проблему, а лише досвід трьох окремих осіб. Безперечно, це теж стосується журналістики рішень, однак, на нашу думку, було б ліпше посилити аналітичний складник матеріалу. Сумніви викликає й власне зміст. Три окремі інтерв'ю об'єднано за ознакою персонажа (жінки в ІТ), а не проблеми чи розв'язання (ці аспекти відрізняються). Авторка фокусується на персонажах, їхніх враженнях, а не на конкретних рішеннях, що, за підручником “Solution Journalism Network”, не дозволяє зарахувати публікацію до “solution story”. Тому, попри дотримання інших рекомендацій, вважаємо змістову відповідність публікації досить низькою. Так само оцінюємо й реакцію аудиторії: 1 530 переглядів за рік та 0 коментарів.

Більш відповідною до моделі журналістики рішень бачиться стаття Анастасії Дзюбак «Як український “зелений” стартап отримав мільйон від ЄС» (видання – «Гречка») [2]. Композиційну відповідність дотримано повністю: проблемна частина становить менше третини кожного змістового блоку публікації. Змістової відповідності також дотримано. Публікація детально досліджує відповідь на проблему просування стартапу у світовому масштабі. Автор фокусується на результаті, обгрун-

товує його досяжність. Матеріал містить корисну інформацію про способи досягнення такого результату, можливі проблеми також описані. Окрім того, на відповідність матеріалу до стандартів моделі журналістики рішень вказує логіка його побудови. Кожен блок побудований за принципом «проблемне питання в заголовку – відповідь у тексті». Припускаємо, що існує певна залежність між якістю матеріалу та читацькою реакцією на нього, адже кількість переглядів цієї публікації вища, порівняно з попередньою: 5 858 за рік.

Висновки і пропозиції. Концепція журналістики рішень бачиться перспективною для поліпшення соціально-політичної ситуації, підвищення якості журналістських матеріалів та зростання довіри до ЗМІ загалом, але потребує попередньої адаптації або додаткової підтримки для впровадження в умовах українського медійного ринку, особливо на регіональному рівні.

Дослідження прикладів упровадження моделі в межах медійного простору Кіровоградщини демонструє подібність загальноукраїнських та регіональних тенденцій. На прикладі першої з проаналізованих публікацій можемо зауважити, що журналістика рішень у медійному просторі Кіровоградщини також поділяє проблеми, окреслені під час вивчення інших вітчизняних матеріалів: нерозуміння суті моделі, акцентування на персонажі, суто практичні перепони тощо. Водночас друга публікація доводить можливість існування якісної журналістики рішень у регіональних виданнях.

З огляду на соціальне значення та переваги моделі, а також на наявність конкретних місцевих прикладів її застосування, вважаємо подальше вивчення та впровадження моделі, а також поліпшення якості матеріалів, орієнтованих на розв'язання перспективним завданням для подальших теоретичних та практичних наукових пошуків.

Список літератури:

1. Визначено переможців конкурсу «Журналістика рішень». *HUAWEI*. 2020. 7 лютого. URL: <https://www.huawei.com/ua/news/ua/2020/2020070101> (дата звернення 19.11.2021).
2. Дзюбак А. Як український «зелений» стартап отримав мільйон від ЄС. *Гречка*. 2020. 21 квітня. URL: <https://gre4ka.info/statti/58722-yak-ukrainskyi-zelenyi-startap-otrymav-milion-vid-yes> (дата звернення 19.11.2021).
3. Куліді Н. Журналістика рішень в Україні: топ проблем, з якими стикаються медіа. *The Lede*. 2020. 10 червня. URL: <https://www.thelede.media/management/2020/06/10/1718/> (дата звернення 19.11.2021).
4. Куліді Н. Як навчити і навчитися журналістиці рішень – розповідають медіатренери. *The Lede*. 2020. 13 липня. URL: <https://www.thelede.media/istorii/2020/07/13/1878/> (дата звернення 19.11.2021).
5. Макей Л. Проект-менеджерка, програмістка, евангелістка ІТ: хто вони, музи цифрових технологій Кіровоградщини? *Утренний город*. 2020. 18 травня. URL: <https://www.ugorod.kr.ua/news/2020-05-18-76934.html> (дата звернення 19.11.2021).
6. Матвіїшин І. Як журналістика рішень може допомогти нам віднайти надію під час коронакризи. *Детектор Медіа*. 2020. 15 липня. URL: <https://detector.media/community/article/178784/2020-07-15-yak-zhurnalistika-rishen-mozhe-dopomogti-nam-vidnaiti-nadiyu-pid-chas-koronakrizi/> (дата звернення 19.11.2021).
7. Слотюк Т.В. Концепція моделі solutions journalism: конотація, функції, особливості функціонування. *Вісник Львівського університету. Сер. : Журналістика*. 2021. Вип. 50. С. 68–76.
8. Тема Дня. У Приютівській громаді протидіють корона вірусу. *Суспільне Кропивницький*. URL: https://youtu.be/_im2Ftr_buM (дата звернення 19.11.2021).
9. Хотц. Дж. Журналістика рішень: лайфхаки для продуктивності. *Media Lab*. 2020. 17 січня. URL: <https://medialab.online/news/zhurnalistyka-rishen/> (дата звернення 19.11.2021).
10. Solution Journalism Learning Lab, Basic toolkit course. *Learning Lab*. – URL : <http://bit.do/fLQw4> (дата звернення 19.11.2021).
11. Solution Journalism Network. *Solution Journalism Network*: веб-сайт. URL: <https://www.solutionsjournalism.org> (дата звернення 19.11.2021).
12. Ten Reasons Why We Need Solutions Journalism. *The whole story*. URL: <https://thewholestory.solutionsjournalism.org/ten-reasons-why-we-need-solutions-journalism-a4b29c663086> (дата звернення 19.11.2021).

Fenko N. M., Cherepova N. V. FEATURES OF THE SOLUTION JOURNALISM MODEL: REGIONAL DIMENSION

The article examines solution journalism as a new model of modern journalism. Solution journalism emerged as a response to the demands of modern society: balance, objectivity and effectiveness of journalistic materials. World experience shows its effectiveness in solving a number of social, political, economic, environmental problems, etc.

The object of study are journalistic materials in Kropyvnytskyi online media, which became winners of the competition "Solution Journalism - 2020", organized by the National Union of Journalists of Ukraine. The analysis was carried out according to three criteria: content relevance, compositional relevance and audience reaction. Under the content is meant the compliance of the content of the publication to the standards of solution journalism; compositional conformity is manifested in compliance with the proportion historically established within the project "Solutions" (not more than a third of the text - the problem, two thirds - the solution); audience response is determined by the number of views, the number and quality of comments.

Features of the decision journalism model, which differs from the types of constructive journalism, are considered. Given the differences in the key aspect (emphasis on the result of the already applied solution, and not only on its search), we consider it necessary to consider solution journalism as a separate model of journalism, related to the constructive one.

The advantages and disadvantages of the solution journalism model are updated. The advantage is efficiency, expressed in the ability to have a specific impact on a number of important social, political and economic phenomena. The complexity of implementing solution journalism in the conditions of the modern media market of Ukraine is seen as a certain shortcoming.

It is proposed to further study and implement the solution journalism model, to improve the quality of solution-oriented materials in particular.

Key words: *solution journalism, solution journalism model, regional media, solution journalism in regional media.*